

Farge, lys og teknikk for å distansere seg fra virkelighetsfølelse.

"Apocalypse nå!" er en svært komplisert film, både filmatisk og fortellermessig. Det er tatt i bruk en rekke vinkler, lydeffekter, lys, fargeinstillinger, filtere og kamerabevegelser som alle har sin åpenbare effekt eller mer subtile effekt på seerene. Uten å gå mye inn i produksjonen av denne filmen, så kommer jeg til å nevne noen eksempler for å underbygge tankene mine om stil og filmatiske begreper.

Noe av det første som slo meg var hvor oversaturert mange av bildene er. Når vi ser de fine grønne trærne i starten av filmen er de veldig grønne. Når vi ser flammer, eksplosjoner og napalm er det veldig rødt. (Se bilde 7 av løytnanten som eksempel.) Det som forbauset meg mest var hvordan det mørke ble ekstremt mørkt. Coppola har brukt mørket og skygger aktivt igjennom filmen som et virkemiddel og som et medium for å sende en slags følelse til seerene. (Se bilde 6) Filmene blir progressivt mørkere og mer tåkete jo lenger inn i elva karakterene og seerene blir dratt med i. I mange bilder er det også tatt i bruk sepia-effekt. Dette lysner opp noen bilder og gir meg en varm følelse, men det strir imot hva jeg ser av flammer og krig som gir en følelse av forvirrelse og kaos.

William, Courtz og tomhet

Etter det første bildet ser vi William på rommet som stirrer ut i intet. Dette er det samme blikket som Courtz har i mange bilder senere i filmen. Det virker som at de ser ut i tomhet, eller forbi livet foran dem. De ser fortapte og forvirret ut. For å forsterke dette ligger William i tillegg oppned som skaper enda mer uro. Dette er også et uttrykk som du ser soldatene på båten ha. Det virker som at de forlater virkeligheten, fordi den er for voldsom, forvirrende, mystisk og mørkt. Dette kan være en effekt fra alt dopet og soppen som ble brukt i løpet av filmproduksjonen, men uansett hvor kontroversielt det er/var så gir det filmen en dypde og ekstra lag med symbolikk om fortapthet og en spirituel reise igjennom elva.

I den samme scenen bruker filmen lyden fra et helikopter imens William ser opp i takvifta. Dette er nok et eksempel på hvordan en simpel lyd på noen få sekunder kan fortelle så mye om en karakter. Denne lyden sammen med bildet av takvifta gir oss en idé om hva William tenker på og at han har problemer. Som han sier tidlig i filmen: "When I'm out there, I want to be here. When I'm here, I want to be right back into the jungle." Det er tydelig at William er oppslukt av krigen og har problemer med å håndtere alt som har skjedd. Dette vises i filmen blant annet når William forsøker seg på kampsport på rommet sitt, slår til speilet og får sammenbrudd.

Filmene fortsetter med at han får et oppdrag og en dusj. William får vite minimalt med informasjon om hvem han skal finne og hvor han befinner seg. At hovedkarakteren vi følger selv ikke har kontroll og oversikt gjør at han må lære om Courtz i løpet av filmen, noe som gjør at seerene blir dratt med på denne "læringskurven". Informasjonen som William ønsker å få tak i er gjemt i tåke, mørke og mysterier. Vi vet omtrent like mye som William, noe som gjør at det blir lettere å følge med på tankegangen hans etterhvert som han får vite mer om Courtz. Etterhvert som William får mer informasjon begynner man å se likheter mellom William og Courtz og dette blir underbygd ved å ofte bruke samme lys og kameravinkler på disse to. De virker begge forlatt i denne verden og har blitt sinnsyke. I det første møtet vi får med Courtz får vi ikke sett ansiktet hans før langt ut i scenen. Det er bevist dekket i skygge over lang tid. Vi kan se det skallede hodet hans og vi kan høre stemmen hans, men mysteriet oppholdes lenge etter det første møtet med Courtz. Disse bildene hjelper også med å hinte til at Courtz er skyggeversjonen av William.

Lyd, kamera og farge

Sangen "Ride/Call(?) of the Valkyrie" må selvfølgelig nevnes når vi skal legge vekt på filmatiske grep. Denne sangen har blitt symbolsk og blir i filmen skrudd på i et av helikopterene når de flyr inn for å bombe og krige i vietnam. Min tanke om filmen er at denne sangen gir et uttrykk for "storhet" eller "stolthet" og at det gir en følelse av "her kommer Amerika". Jeg synes også det er interessant at en "Valkyrie" er et mythologisk vesen med vinger som henter fallende tropper/engler i krig. Dette blir ganske ironisk når vi hører musikken bli skrudd på og det blir total slakt av mennesker og destruksjon av bygninger, land og bruer. Med masse død, eksplosjoner og napalm som faller over vietnam følger kameraet soldater/løytnant som snakker om surfing, bølger og andre bisare temaer i en tid som det, de ser til og med klipp av at de surfer midt i krigen og planlegger å dra på surfeturer, selvom det er et farlig område. Dette gir en følelse av uvirkelighet og mangel på evne til å forstå og prosessere hva som foregår på dette stedet. Dette går igjen tilbake til fargebruk og over-saturerte bilder som gir en følelse av uvirkelighet.

Klippingen og kamerabevegelsene er lange og myke. Panoreringene er ekstremt sakte og bildene blir dratt ut lenge. De første gangene jeg så på filmen så ble jeg litt irritert og utolmodig. Jeg får lyst til å se hva som kommer, hva som kommer til å skje og hva karakterene kan se, men filmen piner meg igjennom lange klipp og sakte kamerabevegelser. Dette gir også en effekt av at vi sniker oss langsomt opp elven, og vi føler den samme uroligheten som karakterene på båten. Kombinert med mørket, tåken, de tette skogene og oversaturerte bilder blir alt vanskelig å forestille seg og sette seg inn i.

På toppen av dette blir bildene tettere og tettere når vi kommer lenger opp eleven. Elven blir trangere, trær og busker blir tettere og det virker som at utsnittene følger samme mønster. Filmene er ikke i 16:9 format, men heller et mye bredere format, muligens 2:45:1 (Noe i likhet med cinemascope) som gjør reisen og bildene enda trangere, men gir også en kinematisk effekt.

Sminke, masker og forvirrelse

Filmene har også aktivt brukt sminke (ansiktsmaling, gjørme) som virkemiddel. Et eksempel på dette er når Courtz legger hodet til "Chef" i fanget til William. I denne scenen har Courtz malt på seg en grønn maske av ansiktsmaling og han har det samme fortapte blikket som tidligere nevnt. Flere karakterer blir igjennom filmene sett med ansiktsmaling og gjørme. Dette kan symbolisere at de ønsker å ha på en maske, de vil ikke være seg selv og de vil ikke være der de er. De forlater virkeligheten sin og blir fortapte. Imens vi ikke ser William med ansiktsmaling, ser vi ansiktet hans dekket i gjørme før han skal drepe Courtz, noe som gir samme effekt.

Ikke for å gå for mye inn i fortellerteknikk og historie, men tomhet er et tema som ofte går igjen iløpet av filmene. Noe som både Courtz og William deler. En komplett tomhet som får de til å virke kalde og ustabile.

Court sine "barn" befinner seg i små kanoer som båten ankommer og de står klare og venter. Her er det ikke bare brukt ansiktsmaling, men full kroppsmaling i hvit/grå farge på alle disse menneskene. Etersom de alle er unisont fargeløse gir dette inntrykk for at de tilsammen er "en enhet" eller et samhold. Jeg føler også at dette stripper de for individualisering i samme måte som en skole/jobbs uniform og får de til å være en del av noe større. Når kroppsmalingen er hvit/grå får jeg flere assosiasjoner til tomhet. Tomhet som har smittet over fra Courtz.

Vi blir også introdusert til en krigsfotograf når William ankommer ruinene. Denne karakteren er en krigsjunkie som fasinere seg over alt med krig og kan ikke få nok. Det er tydelig for meg at også denne karakteren har vært forlatt og følt tomhet, men nå forguder han Courtz og hjernen hans har blitt oppslukt av å dekke krigsrelaterte temaer og dokumentere ved hjelp av foto. Denne personen er også tydelig dopet ned i løpet av produksjonen og er hyperaktiv sier alt han tenker på (som forøvrigt er Courtz).

Tematikk fra "Mørkets hjerte"

Filmen har gjort en god jobb med å beholde mye av tematikken i boken "Mørkets Hjerter" hvor imperialismen tar over og hovedpersonen Marlow er kritisk til dette. Dette blir selvfølgelig i "Apocalypse nå!" i likhet med krigen som foregår og William blir sendt på oppdrag i Vietnam om å drepe en amerikansk oberst, noe som blir satt spørsmål ved flere ganger i løpet av filmen blant av "Chef". I mørkets hjerte blir elfenben brukt for å symbolisere noe alle vil ha. I Apocalypse nå blir dette oversatt til "makt" og ønsket om å få mer makt. Det er også mange bilder i filmen som får karakterer og gjenstander til å fremstå som mektige, spesielt i starten av filmen. Et eksempel på dette er undervinklingen på løytnanten (se bilde 7) med helikoptere og flammer i bakgrunnen. Han er også igjennom filmen fremstått som selvsikker, så selvsikker at han kan ta surfeturer midt i en krig og har ansvar for å kommandere soldater rundt seg. Om dette blir gjort ironisk, og at han virkelig er like fortapt som alle andre er en god mulighet i mine øyer. Jeg får inntrykket av at denne selvsikkerheten og mektigheten er hans maske og hans måte å gjemme seg fra virkeligheten. Bildeutnittene, fargene og cinematografien av Løytnanten får meg til å tro at han prøver å nyte det lille gode rundt han imens han kan, men jeg er usikker på hva filmen virkelig prøver å fortelle om han.

Mer skygge, tomhet og fortapthet

Ved å gjøre bildene mørkere, elven og skogen trangere etterhvert som filmen går, blir også redselen for at noe farlig skal hende. Man får mindre informasjon i form av syn, og vi må derfor mye mer aktivt bruke lyd som medium. Stemmer, pesing, krigslyder, jungelen og musikk har stor betydning i en film som dette som velger å bruke skygger i så stor grad. Læreren min på videregående sa en gang at stillhet var den mest effektive lyden og jeg tenkte igjennom dette. Et av filmens mange temaer er tomhet. Stillhet forteller til tider kjempe mye om hva/at karakterene tenker og hvordan situasjonen føles ut. Andre ganger er det et symbol på tomhet. Noe jeg synes var interessant var åssen filmen bruker dette prinsippet ved hjelp av skygger, hvor skyggen fungerer som stillhet og tomhet. Dette gjør reisen og oppdraget til en eneste stor laberynt hvor de forsøker å finne frem. Det mest intense øyeblikket for meg var når William endelig møter Courtz og hele ansiktet hans er dekket i skygge. Alt er enda mystisk, jeg var usikker på hva som var sant, hva han kom til å gjøre og si. Vi får vite via voiceover at det lukter en lang død i rommet. Blant annet malaria blir nevnt og det blir hintet til at Courtz er i ferd med å dø.

Courtz spør noen generelle spørsmål og også om hva oppdraget hans er. Filmens cinematografi og dialog gir meg inntrykket av at han vil bli drept og at han har ventet på dette lenge. Ut ifra blikkene og måten han snakker på virker det som at han ønsker en slutt på tomheten, men er for stolt til å ta sitt eget liv.

Etter at William dreper han og tar med manifestet ut, blir han fremstått som en gud/halvgud. Han står i toppen av trappen og slepper våpenet. Her fikk jeg virkelig frysninger av lyden av metallet som falt nedover og klinger, etterfulgt av stillhet. Nå står William der i samme posisjon som sin skyggeside Courtz, med alle hans "barn" som ser opp mot han.

Never leave the boat.

Båten i filmen fungerer som et "hjemme moment" for soldatene. De føler seg tryggere på båten enn andre steder, og de lærer nyttig informasjon av å forlate båten. Et eksempel på dette er når Chef og

William går ut for å finne mangoer og de møter på en vill tiger (av alle ting i midten av en krig) og bildene og lyden til denne scenen er fantastisk. Filmen ser ut til å ta en liten pause fra Alvoret og voldsomheten, helt til tigreren kommer og skaper totalt kaos. William og Chef kommer tilbake til båten med erfaring. Erfaring som senere kan hjelpe dem ettersom de nå ble påminnet om: "Never leave the boat." Dette gjør også at karakterene våre ofte blir stasjonert på denne båten og dette fører til at også vi ofte blir stasjonert til båten og blir tvunget til å oppleve mørket, skyggen og båtens langsomme reise opp den mystiske elven. Eksempler som dette kommer gang på gang i filmen og det skjer alltid noe sprell når noen forlater båten. Etterhvert som de nærmer seg enden har båten vært igjennom mye og begynner å bli mer og mer ødelagt. Krigsfotografen legger også merke til dette når de kommer i land. Filmen gjør en god jobb med å skildre båten som herpet og utrygg etterhvert som de blir angrepet. Båten er ikke lenger et symbol på trygghet og dette blir blant annet vist igjennom et dødsfall via et spyd (som tydelig var for langt til at han kunne ligge på ryggen da han faller om.) Etter denne hendelsen følte jeg at båten mistet "hjemme" effekten sin, og karakterene var nå midt i mørkets hjerte, uten noen følelse av trygghet.